

Het CLB helpt.

Vrij CLB Network

Vrij CLB Network
Anatole Francestraat 119
1030 Brussel
02 240 07 50 - info@vclb-koepel.be

Onderwerp:	Leerlingenbegeleiding vroeger en nu	Datum:	3 december 2018
Auteur(s):	Stefan Grielens		
Contact:	communicatie@vclb-koepel.be , 02 240 07 67		

In het VRT-programma Die Huis vertelde staatssecretaris Zuhail Demir over haar slechte ervaringen met het PMS, waarop De Morgen in de weekendbijlage van 1 december een kritisch stuk bracht over de studiebegeleiding van het PMS en het huidige CLB. Stefan Grielens, algemeen directeur van Vrij CLB Network, wil historisch inzicht verschaffen in hoe de begeleiding door het PMS en CLB van leerlingen in hun onderwijsloopbaan is geëvolueerd, en waarschuwt de politiek om niet in de valkuilen van vroeger te stappen.

Om de zoveel tijd, meestal naar aanleiding van een interview met een BV, krijgen we een uitbarsting van frustraties over het studieadvies van het voormalige PMS. Vorig weekend was het de beurt aan De Morgen om hier een artikel aan te wijden. Rechtstreekse aanleiding was het optreden van staatssecretaris Zuhail Demir in Die Huis, die daar vertelde dat 'Het PMS' in haar een naaister zag. Dat bewuste advies, dat ondertussen een kwarteeuw geleden door het toenmalige PMS moet gegeven zijn, blijkt nog steeds heel veel mensen te inspireren om hun eigen ervaringen wereldkundig te maken. Om te vermijden dat het een louter geschiedkundig artikel werd - PMS is gestopt in 2000 - koos De Morgen ervoor om het studieadvies van CLB er maar gelijk bij te sleuren. Alsof leerlingenbegeleiding in die 25 jaar niet geëvolueerd is.

Het vroegere PMS vertrok van de idee dat talenten van jongeren relatief onveranderlijk waren en het mogelijk was om op vrij jonge leeftijd te voorspellen wat het potentieel van een jongere was. Men baseerde zich bij het geven van advies op psychodiagnostische instrumenten. Het was een expertenmodel waarbij de specialist, de PMS-medewerker, op basis van testgegevens een voorspelling deed over de juiste studiekeuze. De rest van het werk bestond er dan in om de jongeren en zijn ouders hiervan te overtuigen.

PMS-medewerkers deden dat niet vanuit sociale vooringenomenheid. Dat de PMS-medewerker zijn advies zou baseren op sociale herkomst van de leerling, zoals gesuggereerd in het artikel, paste absoluut niet bij de visie van het PMS. Het waren uitsluitend de resultaten van de toetsen die een zinnige uitspraak konden doen over de keuze van de jongeren, daar was men heilig van overtuigd.

We mogen niet uit het oog verliezen dat de PMS-centra opgericht waren om de keuzebegeleiding te objectiveren. De centra waren ontstaan uit de arbeidersbeweging en moesten ervoor zorgen dat jongeren met talenten de kans kregen om verder te studeren. Iets wat - we spreken over de periode voor de onderwijsdemocratisering - amper gebeurde. De beste manier om ervoor te zorgen dat alle jongeren gelijke kansen kregen - dacht men toen - was om het advies te baseren op objectieve testen. Op die manier zou men ervoor kunnen zorgen dat de talenten van jongeren zichtbaar werden en kon men hen overtuigen om 'hoger' te mikken. Hierbij werd uit het oog verloren dat de resultaten die leerlingen behalen op deze testen beïnvloed worden door sociale achtergrond. Er is met andere woorden een soort van gemedieerd effect. Leerlingen werden niet georiënteerd op basis van achtergrond, maar op basis van testresultaten. De resultaten die jongeren op deze testen behaalden werden echter wel voor een deel bepaald door hun sociale achtergrond. De studieoriëntering gebeurde op dat moment op een betere manier dan in de jaren daarvoor, maar verre van goed genoeg. Daarnaast was het een erg bevoogdende manier om aan keuzebegeleiding te doen. Met de vele terechte frustraties tot gevolg.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de manier waarop het PMS werkte niet langer aanvaard werd. Vanaf de jaren 90 van de vorige eeuw is er een evolutie geweest naar een andere benadering van studiekeuzebegeleiding, die in 2000 een nieuwe naam en een nieuw gezicht kreeg met het ontstaan van de

CLB's. Vanaf dat moment was de school de belangrijkste actor bij de studiekeuzebegeleiding. Het CLB kwam enkel op vraag tussen en bij meer problematische keuzes. Daarnaast veranderde ook

de manier waarop naar studiekeuze gekeken werd. De CLB-begeleider is niet langer de expert die een specifiek advies geeft over de keuze, hoewel dit nog vaak gevraagd wordt. We kiezen als Vrij CLB Netwerk trouwens expliciet voor een besliskundig keuzemodel, waarbij keuzebegeleiding niet uitgaat van 'Making the right decision', maar van 'Making the decision right'. Dit wil zeggen dat we leerlingen begeleiden om stappen te zetten in hun studiekeuzeproces en ervoor willen zorgen dat zij eigenaar zijn van hun studiekeuze. De CLB's gaan vandaag leerlingen keuzerijp en keuzevaardig maken aan de hand van onderwijskiezer.be, het ter beschikken stellen van keuzewerkboeken, het verzorgen van ouderavonden, klasgesprekken en individuele gesprekken (ook via CLBch@t). We vergeten ook de school niet als belangrijke partner.

Studiekeuzebegeleiding blijft voor de CLB's een moeilijk verhaal. Enerzijds zijn ze niet langer de enige verantwoordelijke voor de studiekeuzebegeleiding, anderzijds blijft de perceptie bestaan dat CLB's als erfgenamen van de PMS-centra deze verantwoordelijkheid wel hebben. Hierdoor wordt bijna automatisch bij foute keuzes nog altijd in de richting van CLB geweest. Dat is jammer, want hierdoor gaan we voorbij aan de echte problemen die er vandaag zijn op het vlak van keuzebegeleiding. En die foute keuzes zijn vandaag nog altijd te vaak dezelfde als vorige eeuw. Zo is de studiekeuze nog altijd veel te veel gebaseerd op de sociaaleconomische situatie van de leerling.

Ook de Vlaamse Scholierenkoepel klaagt al lang aan dat veel jongeren niet weten wat te studeren na of tijdens hun secundaire studies. Opvallend is dat de scholieren vragen dat de studiekeuzebegeleiding door het CLB gebeurt, omdat zij de expertise hebben. Het is voor CLB-medewerkers een hart onder de riem dat de scholieren de rol van CLB hierbij nadrukkelijk erkennen. Het nieuwe decreet leerlingenbegeleiding dat in september van start ging, legt op dit vlak veel duidelijker de verantwoordelijkheid van de verschillende actoren vast en kan hier mogelijk soelaas bieden.

Het is begrijpelijk dat jongeren die vandaag op de schoolbanken zitten andere ervaringen hebben met het CLB dan de voorbije generaties. Gelukkig maar! Anderzijds zijn vandaag de meeste CLB-medewerkers ook kinderen van het PMS. Ze hebben aan den lijve ondervonden wat het betekent om ongevraagde adviezen te krijgen en zullen zich er dan ook niet zo snel aan bezondigen. Tegelijk slepen ze het oude imago met zich mee. Iets wat afstraalt op hun professionaliteit. Maar waardoor beleidsmakers vandaag ook de wijze lessen uit het verleden nogal gemakshalve naast zich neerleggen.

Wanneer we vandaag kijken naar hoe we ons onderwijs organiseren, zijn deze vroegere denkbeelden nog lang niet weg. We weten ondertussen dat jongeren veel langer ontwikkelen dan we vroeger dachten. Het is dan ook absurd om al vroeg in de loopbaan van kinderen bepaalde mogelijkheden uit te sluiten. Nochtans was dit de grote politieke discussie bij de hervorming secundair onderwijs. Toch geen uitstel van de studiekeuze, toch geen brede eerste graad, het al dan niet loslaten van de onderwijsvormen, ASO, TSO, KSO, BSO ... de discussie toonde aan dat de idee dat jongeren al op jonge leeftijd voorbestemd zijn en slechts kunnen ontwikkelen als ze zo snel als mogelijk in het juiste vakje terecht komen, springlevend is in ons Vlaamse Onderwijs. De studiekeuze op een later moment leggen en de perceptie van evenwaardigheid van verschillende studierichtingen komen nochtans uit o.a. onderzoek van het Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen (nu SONO) naar voren als belangrijke hefboomen om de invloed van sociale achtergrond op studiekeuze te verminderen.

Vandaag stellen we namelijk vast dat er opnieuw een tendens ontstaat om studieoriëntering te baseren op testen. We zien dat bijvoorbeeld bij de Columbusproef, een niet-bindend exploratie-instrument naar het hoger onderwijs, waarbij we waakzaam moeten zijn dat deze niet evolueert naar een bindende oriënteringsproef. Daarnaast stellen we vast dat er een groeiende tendens is naar bijkomende toegangsexamens, ijkingsproeven Allemaal met de bedoeling om ervoor te zorgen dat jongeren zo weinig mogelijk foute keuzes maken. Iets wat maatschappelijk heel begrijpelijk is, gezien de hoge kostprijs van foutkeuzes voor de samenleving. Al leert het verleden dat de waarde van deze meetinstrumenten gerelativeerd moet worden.

Door de vroegere PMS-werking weg te zetten als geknoei kan wel eens de idee ontstaan dat een voorspelling doen op basis van testen door meer bekwame figuren wél kan werken. Het is aantrekkelijk om dit te denken, want het is veel makkelijker om de toegang tot bepaalde richtingen af te blokken aan de hand van een toets, dan dat er systematisch aandacht is voor het leren kiezen over de hele schoolloopbaan van leerlingen en ruimte te laten voor ontwikkeling bij jongeren.

In het belang van onze jongeren moeten we het debat over welk onderwijs we willen en welke keuzebegeleiding we nodig hebben ten gronde voeren. CLB-medewerkers hebben daarin een belangrijke stem en kunnen helpen voorkomen dat we vandaag dezelfde fouten maken als in het verleden.